

Historisch zorglandgoed

Heerlijkheid Horssen

Quickscan Ruimtelijke Visie

Quickscan Ecologie

i.s.m Buiting Advies,
Amersfoort, februari 2015

Historisch zorglandgoed

Heerlijkheid Horssen

Quicksan Ruimtelijke Visie
Quicksan Ecologie

H+N+S Landschapsarchitecten in samenwerking met Buiting Advies

Amersfoort, februari 2015

H+N+S Landschapsarchitecten

Soesterweg 300, 3812 BH Amersfoort

Postbus 1603, 3800 BP Amersfoort

T 033 432 80 36 ■ F 033 432 82 80

E mail@hnsland.nl ■ W www.hnsland.nl

Landgoed Horssen, januari 2015

Inhoudsopgave

Inleiding - vraag & aanpak	6
1. Historische parkanalyse	10
1.0 Kort historisch overzicht Heerlijkheid Horssen	12
1.1 Tijdlaag 1: 18e eeuwse opzet (beschrijving laag 1 + ontwerpprincipes)	16
1.1 Tijdlaag 2: 19e eeuwse opzet (beschrijving laag 2 + ontwerpprincipes)	22
1.1 Tijdlaag 3: huidige situatie (beschrijving bestaande situatie)	26
1.1 Conclusies historische analyse: indeling in deelgebieden en ontwerppunten	28
2. Intermezzo: wandeling in foto's	30
3. Planvisie: bouwstenen toekomstperspectief	46
3.1 Planvisie	48
3.2 Planonderdelen: positionering en inpassing programmaonderdelen Zorglandgoed	52
4. Vervolg - nader onderzoek en aanbevelingen	56
Gebruikte bronnen: literatuurlijst	59
Colofon	
Bijlage: Quickscan Ecologie (Buiting Advies)	60

Inleiding, vraag en aanpak

---

0. Inleiding, vraag en aanpak

Aanleiding

De familie Christiaans heeft – als nieuwe eigenaar van de Heerlijkheid Horssen – het plan opgevat het terrein te ontwikkelen tot een 'zorglandgoed'. De idee is dat het huis wordt gerenoveerd en gereed gemaakt voor bewoning (8 appartementen). Aan het huis komt een aanbouw als gemeenschappelijke ruimte. Verder is behoefte aan een aantal voorzieningen zoals bergingen in een gemeenschappelijk bijgebouw, deels overkapte parkeerplaatsen, een kas, een ruimte voor gasten annex 'slaapwachtruimte' en een bed&breakfast. Voor het terrein geldt dat het park (totaal ca. 23 ha.) goeddeels vrij toegankelijk blijft voor wandelaars, zoals ook nu het geval is, en zelfs een meer openbaar karakter zal krijgen. Het idee is verder om in het park een aantal beelden toe te voegen om de wandeling te veraangenamen (beeldenexpositie). Het idee is de bossschuur om te vormen tot multifunctionele ruimte.

De gemeente Druten heeft per brief d.d. 17 nov. 2014 op zich enthousiast gereageerd op het initiatief van de familie Christiaans en geeft aan in principe in te kunnen stemmen met de

voorgenomen ontwikkeling. Zij heeft echter inhoudelijk wel een tweetal vragen gesteld. De eerste vraag heeft betrekking op het verder uitwerken/aannemelijk maken van de gevraagde functies met name gericht op de exacte ruimtebehoefte en de inpassing daarvan in het historische landgoed. De tweede vraag betreft het leveren van een nadere ecologische onderbouwing. Voorliggende document gaat op beide vragen uitvoerig in.

De volgende aspecten zijn in deze studie gevat:

- 1- ruimtelijke onderbouwing v/d aanvraag c.q. het voorgenomen initiatief - 'quick scan ruimtelijke visie', verricht door H+N+S Landschapsarchitecten uit Amersfoort;
- 2- ecologische onderbouwing v/d aanvraag c.q. het voorgenomen initiatief - 'quick scan flora & fauna', verricht door een gespecialiseerd ecooloog van Buiting Advies uit Dieren.

Status van deze studie

Deze studie (Quickscan Ruimtelijke Visie Heerlijkheid Horssen) moet worden gezien als een beknopte studie waarin kort historisch onderzoek en een verkenning is gedaan naar de mogelijkheden voor ruimtelijke ontwikkeling van het terrein inclusief een goede inpassing van de nieuwe functies, om het als zorglandgoed geschikt te maken voor bewoning door een woongroep van senioren (8 wooneenheden). Op basis van a) historisch onderzoek, b) locatiebezoek en c) bureauonderzoek is een ruimtelijke visie opgesteld (visiekaart) met uitgangspunten voor de verdere ontwikkeling van het terrein, en zijn nader te onderzoeken zaken geïdentificeerd. De ruimtelijke visie geeft inzicht in de te realiseren hoeveelheid m²'s en de plaats (globale aanduiding), op tekening. Vanuit een totaalvisie op het terrein zijn de individuele functies toebedeeld - vanuit een studie naar het 'laadvermogen' van het landgoed - en zijn de ruimtelijke randvoorwaarden beschreven (ten aanzien van de verschijningsvorm/beeldkwaliteit alsook de omvang/maximale footprint).

In de bijlage is opgenomen de Quickscan Ecologie. Deze omvat vier onderdelen: een uitgebreid locatiebezoek, een historisch onderzoek (o.a. bezoek aan archief/bureaustudie, identificeren ontwerp-principes, opzoeken 'sporen', oude zichtlijnen, enz.), het opstellen van de ruimtelijke visie (in woord & beeld), en een rapportage met daarin conclusies en advies/aanbevelingen. De quickscan kan gebruikt worden als input richting de gemeente (t.b.v. de Bestemmingsplan-procedure). De beperkingen volgend uit de Quickscan Ecologie zijn meegenomen in de ruimtelijke visie.

De Quickscan Ecologie moet worden gezien als een eerste verkenning van het gebied in het licht van de voorgenomen ontwikkelingen daarin. Daarbij wordt vastgesteld of bepaald of er als gevolg van de voorgenomen ontwikkelingen bepalingen van de Nederlandse en Europese wet- en regelgeving op gebied van natuur en ecologie in het geding zijn (o.a. FFW). Resultaat van de Quickscan is inzicht in welke bepalingen van de wet- en regelgeving mogelijk overtreden zullen worden doordat bijvoorbeeld beschermde plant- en diersoorten gebruik maken van het

gebied of het onderzoeksgebied deel uitmaakt van een gebied waarvoor vanuit natuurwetgeving beperkingen zijn opgelegd. De Quickscan ecologie omvat drie onderdelen: a) een bureaustudie, b) een locatiebezoek en c) een rapportage met daarin conclusies en advies.

Historische parkanalyse

---

1. Historische parkanalyse

Over Heerlijkheden

Het Huis Horssen is van oorsprong een oude Heerlijkheid. Heerlijkheden ontstonden in de vroege middeleeuwen. Grondbezitters en kerkelijke leiders verwierven economische, politieke en juridische macht over stukken land. Zij noemden zich 'heer' en het gebied waarover zij gezag uitoefenden een 'heerlijkheid'. Ze bouwden versterkingen van waaruit ze het gebied verdedigden tegen indringers en het bestuurden.

Veel plaatsen in het Land van Maas en Waal komen voort uit zo'n Heerlijkheid. Meestal liggen ze op een hoger deel in het landschap: een oeverwal of – zoals in het geval van Horssen – een rivierduin (donk). Het Huis Horssen ligt op de uitloper van de stuifzandketen van Bergharen - Hernen – Leur:

Ofschoon de huidige gebouwen soms betrekkelijk jong zijn of een dergelijk voorkomen hebben, zijn de standplaatsen vaak eeuwenlang ononderbroken in gebruik geweest. Het zijn de plekken waar zo'n 5000 jaar geleden ook de eerste boeren zich vestigden. Zo waren ze veili-

ger bij overstromingen en konden ze de omgeving in de gaten houden. Dezelfde argumenten wogen ook zwaar voor de 'heren'.

Wie een heerlijkheid bezat, bezat niet altijd het grondgebied. De heren hadden echter wel altijd bepaalde rechten, zoals het recht om er te jagen, belasting te heffen of recht te spreken.

Vanaf de 13e eeuw verloren veel heerlijkheden hun zelfstandigheid. De meeste heerlijkheden werden onderdeel van graafschappen, hertogdommen of bisdommen. In 1848 maakte de grondwet een einde aan de heerlijke rechten. Wel bleven enkele rechten bestaan zoals bepaalde jachtrechten en het zogenaamde afpalingrecht bij eendekooien.

De geschiedenis van de heerlijkheid Horssen gaat ver terug. De bewoners van de versterkte hoeve in het aanwezige bos stichtten er een kerk in de middeleeuwen. Dat gaf hen het recht de priester te benoemen en tienden (belasting) te innen. In de loop van de 14de eeuw komt Horssen onder Gelre en worden de Van Appelterns met de Heerlijkheid beleend: Horssen

is geen heerlijkheid meer. Van de 15de tot de 17de eeuw valt Horssen onder Batenburg. In 1646 wordt Horssen weer een zelfstandige heerlijkheid. Hieruit komt de gemeente Horssen voort zoals die tot 1984 heeft bestaan. (bron: Geldersch Landschap en Geldersche Kastelen, 2011).

Kasteelruïne van Batenburg

Kort historisch overzicht Heerlijkheid Horssen

In 1723 kwam de heerlijkheid aan Johan Hendrik van Delen tot Druten, vervolgens in 1734 aan Adam Jacob Smits en Anna Maria Bouwens. Zij was in 1742 in het bezit van Horssen. In 1747 kwam de heerlijkheid aan haar neef Jan Bouwens en vervolgens aan diens broer Pieter Bouwens. De familie Bouwens was een zeer vooraanstaande familie, groot geworden van de handel op de Oost. De Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) heeft ervoor gezorgd dat de naam Horssen over de hele wereld bekend werd. Dankzij de familie Bouwens werd een zogenaamd spiegelretourschip van de VOC vernoemd naar de Horssen (gebouwd 1784).

In de 19e en 20ste eeuw vererfde de bezitting op de familie Van den Broecke en de erven Van Beusekom. In 1980 gingen huis en landgoed door verkoop over in handen van A.H.M. Jurgens. Van de geschiedenis van het oude huis en het landgoed is vrijwel niets bekend, doordat de laatste telg van het geslacht Bouwens, Jhr. Mr. P.F.Z. Bouwens van Horssen, het huisarchief heeft vernietigd. Van het oude huis is behalve

een oude kaart niets bekend. In 2004 heeft de stichting van Frans Jurgens het landgoed verkocht aan Jaap Beekhuis en Corine van de Hart. (bron: R.A.M. Martens)

Jaap Beekhuis en Corine van de Hart hebben een deel van het landgoed verkocht; dit bosdeel is in gebruik voor de jacht. De huidige eigenaren van het resterende deel van het landgoed zijn dhr. T.J.W.J. Christiaans en mevr. J.J.R.J. Christiaans – Laarakkers.

Het Huis Horssen ligt ten westen van het dorp Horssen, omgeven door een uitgestrekt parkgebied. In het landschappelijk park om het huis zijn resten van de 18de-eeuwse tuinaanleg nog te herkennen. Ook indrukwekkend is het monumentale toegangshek aan het begin van de officiële toegangslaan aan de Zerksestraat. Overigens vormt Horssen met Leur de enige buitenplaatsen, waar de landschappelijke structuur van de omliggende terreinen vrij gaaf behouden is gebleven. Op beperkte schaal geëxploiteerde bosbouw naast het dominerend agrarisch bedrijf heeft hier een zeer aantrekkelijk coulissenlandschap doen ontstaan, dat men

elders in de dorpsolders van Maas en Waal niet aantreft. In de lanen van beide landgoederen en in veel beperktere mate ook nog in de omgeving van het Huis Appeltern, vindt men resten terug van formele tuinarchitectuur. Aan het einde van de 18de en in het begin van de 19de eeuw zijn de meeste adellijke huizen of wat er inmiddels van over was verdwenen. Dit maakt Horssen waardevol. (bron: A.G. Schulte)

Het huidige huis Horssen aan de Zerksestraat 14 is een tot landhuis verbouwde boerderij/rentmeestershuis dat behoorde bij het oorspronkelijke huis van Horssen. De heerlijkheid Horssen voldeed aan het einde van de 18de eeuw ook niet meer aan de gestelde eisen. Het oude huis dat ruim 100 meter oostelijker stond, in de hoofdas, werd daarom in de 19de eeuw afgebroken. Het kadastraal minuutplan geeft ter plaatse van het oude huis een rechthoekig gebouw weer van 22,5 x 17,5 meter; dat met de brede zijde naar de oprijlaan was gericht. Waarschijnlijk heeft men hier te doen met een 17e eeuwse huis. (bron: R.A.M. Martens)

Het huidige Huis Horssen is een op een rechthoekige grondslag van 13,5 x 23 meter opgetrokken woonhuis met verdieping en omgaand schilddak. Het huis is gelegen aan de as van de oude oprijlaan. Het was als dienstgebouw oorspronkelijk sober van opzet. De voorgevel is gericht naar het noordoosten. Horssen laat duidelijk een 'zich behelpen' zien. Aan de smalle, naar het dorp gerichte gevel van het huis, ooit zijgevel van de boerderij of rentmeesterswoning, heeft men d.m.v. twee rijen van vier vensters, waarvan de verdiepingsvensters op een ongelukkige wijze de daklijst doorsnijden, een representatief karakter trachten te geven. (bron: A.G. Schut)

Op het terrein zijn nog meer historische bouwerken en elementen aanwezig. Op het bordes ten westen van het huis staan vier zandstenen vazen, die door breuk en vorstschade in zeer slechte staat verkeren. Aan het begin van de toegangslaan aan de Zelksestraat staat een monumentaal toegangshek, bestaande uit vier hardstenen posten met verdiepte panelen, lage plint en smalle kroonlijst. De posten worden bekroond door vlammeende, bolvormige vazen

met een versiering. Tussen de posten draaien een dubbel en twee enkelvoudige spijlhekken.

Rechts van de oprijlaan, even voorbij de vroegere standplaats van het oude huis, staat een klein 18e eeuws gebouwtje met een zadeldak tussen topgevels: het washuis. In de zuid-westelijke puntgevel zijn beganegronds twee 19e eeuwse tuindeuren met omlijsting aangebracht en midden erboven een 19e eeuwse venster met gebogen bovenlicht eveneens voorzien van een houten omlijsting. In de oostelijke zijgevel zat oorspronkelijk een door twee vensters geflankeerde toegang. Het gebouwtje deed naar verluid dienst als biljartkamer; de oorspronkelijke bestemming is niet bekend.

In het landschappelijke park rond het Huis Horssen zijn resten van de vroegere formele tuinaanleg bewaard gebleven, o.a. in het padenpatroon. Uit de laat 18e eeuwse 'kaart van de buitenplaats Horssen' blijkt dat het stramien van het park was gebaseerd op twee hoofdassen die bij het huis een knik vertonen. Secundaire lanen lopen hiermee parallel of gaan er diagonaalsgewijs doorheen. (bron: R.A.M. Martens)

Toegangspoort Landgoed Horssen, van der Wal, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Zijgevel van het washuis in het park, 1978, A.J. van der Wal, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Ligging van Landgoed Horssen op de rand van een hoger gelegen rivierduin, tussen Maas en Waal, waar ook Bergharen op gelegen is

1.1 Tijdlaag 1: 18e eeuwse formele opzet

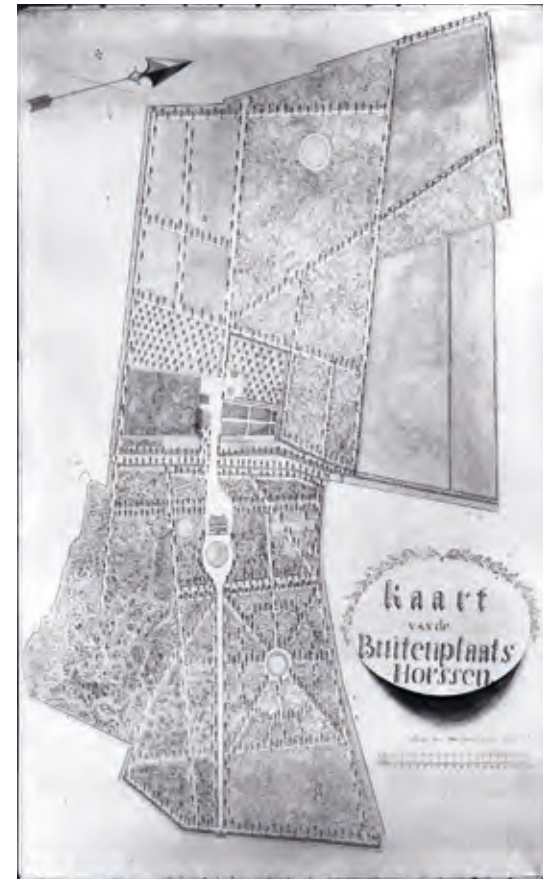
Inleiding

De oudste kaart die bekend is van Landgoed Horssen is een kaart in het bezit van het Gelders Archief. Daarop is meteen de formele opzet te herkennen: een brede imposante as leidt naar het oorspronkelijke Landhuis, over het hele landgoed ligt een geometrisch lanenstelsel en verder zijn er typische formele inrichtingselementen zoals het sterrenbos aan de oostzijde.

Er is geen informatie over de ontwerper van de tuin: het archief van Landgoed Horssen is verloren gegaan. Door de historische kaart te combineren met historisch kaartmateriaal van het kadaster; en gebruik te maken van algemene kennis over formele parkaanleg, is het desondanks gelukt een aannemelijk beeld te schetsen van de ontwerpprincipes die aan Landgoed Horssen ten grondslag liggen.

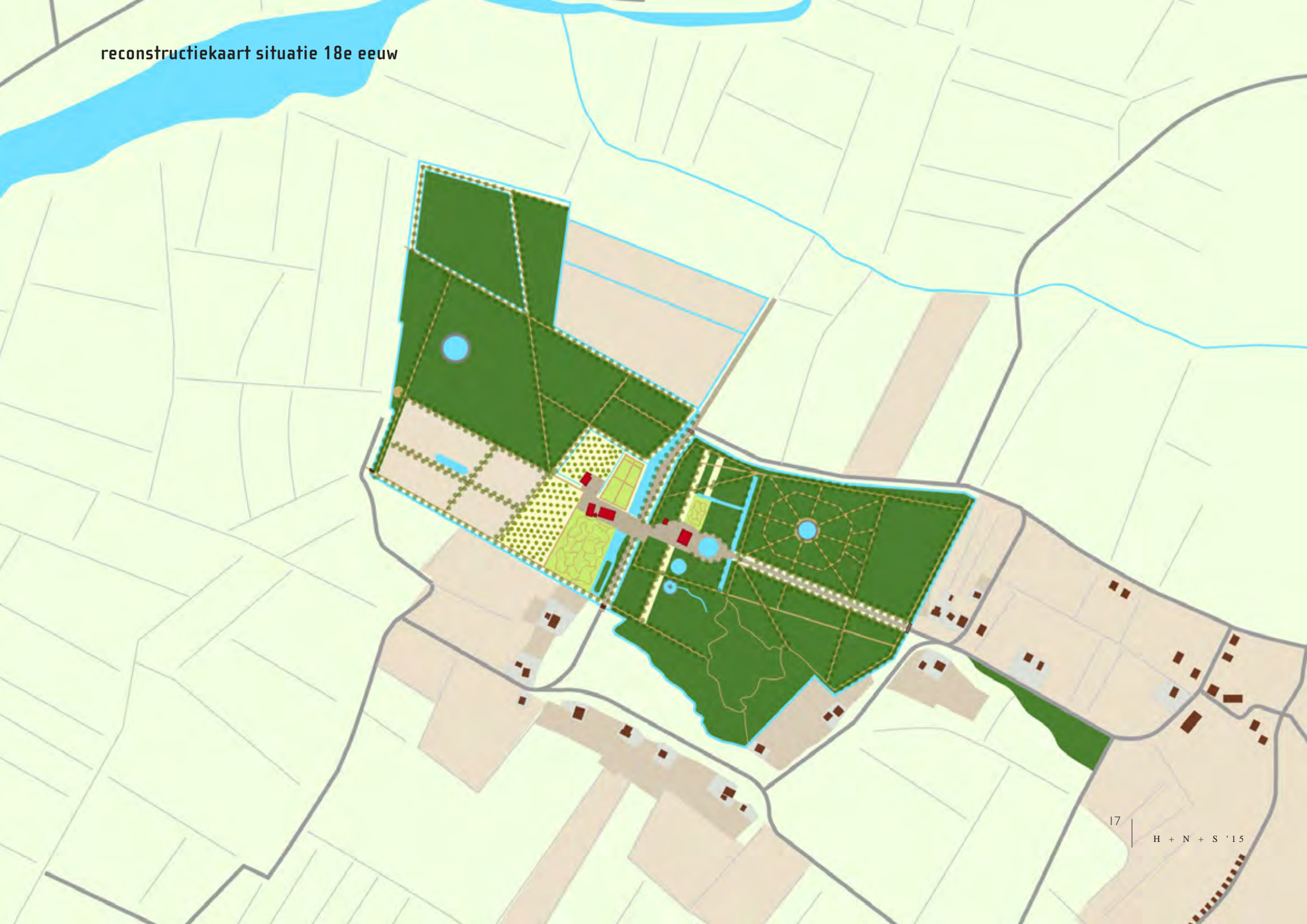
Algemene kenmerken formele stijl

De formele periode in het parkontwerp liep van omstreeks 1650 tot aan circa 1800. Doel van de formele tuin was imponeren: het tentoonstellen van rijkdom en macht. De tuinstijl kenmerkt zich door een geometrische opzet, met een heldere structuur van lanen en assen. Verder door herhaling en orde: alles kreeg een logische plaats. Moestuinen en siertuinen lagen rondom het huis, en op grotere afstand van de bewoonde delen lagen extensiever onderhouden onderdelen zoals bossen. Inrichtingselementen zijn vijvers in geometrische vormen, geschoren hagen en ornamenten zoals vazen en beelden. Natuursteen en grind werden gebruikt voor de aanleg van paden en andere verhardingen.

Kopie van een plattegrondtekening met de parkaanleg rond het Huis Horssen. r.a.g., Arnhem.

Ontwerpprincipes formele stijl

Opbouw in vier lagen

Uit de de analyse van de historische kaart blijkt dat er in het landgoedontwerp vier lagen te onderscheiden zijn, met voor elke laag bijbehorende ontwerpprincipes.

- De eerste laag is de relatie van het landgoed met de omgeving;
- De tweede laag bestaat uit de opzet van een formele as, met dwars daarop een sub-as die het landgoed in twee delen knipt;
- De derde laag is een verdere verdeling van het landgoed in eenheden met een eigen sfeer, begrensd en doorkruist door lanen;
- De vierde laag ten slotte bestaat uit de inrichtingselementen van de verschillende vlakken.

1: Inbedding in het landschap

Het landgoed ligt op het uiteinde van een donk; en ligt daardoor iets hoger dan de omgeving. Het landgoed wordt omsloten door een watergang. Over de 'knip' die het landgoed in twee delen deelt, loopt een weg, die het landgoed met het dorp verbindt. Aan het begin

van de formele as is een poort gesitueerd. Vanaf dit punt is een zichtlijn naar het oude kasteel en een zichtrelatie met de kerktorens van het dorp.

2: Ruimtelijke opzet: centrale as en tweedeling

De hoofdopzet van het landgoed bestaat uit een centrale as, waaraan de verschillende gebouwen liggen. Een dwars-as tussen het formele landhuis en de bijgebouwen knipt het landgoed als het ware in twee delen: een representatief 'parkgedeelte' en een 'nutsgedeelte' meer gericht op dagelijks gebruik.

3: Ruimtelijke opzet deelgebieden (eenheden met een eigen sfeer):

Het 'parkgedeelte' en het 'nutsgedeelte' worden door lanen verder onderverdeeld in eenheden met een eigen functie en sfeer: in het parkgedeelte een parkbos, een sterrenbos en een kijk-/siertuin, in het 'nutsgedeelte' gebruikstuinen en een deel voor jacht en landbouw. Bij het gedeelte rondom het

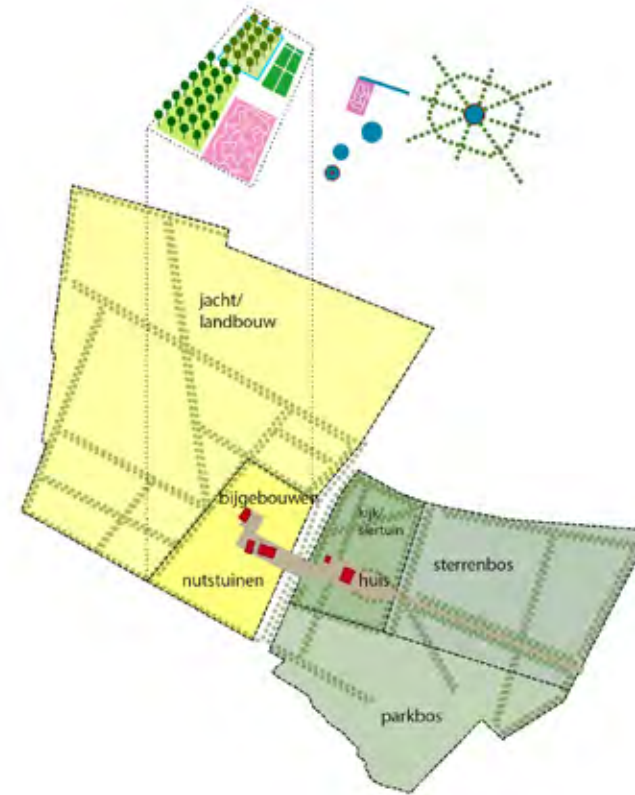
huidige landhuis is een subverdeling in kleinere eenheden te maken: twee boomgaarden, een siertuin en een moestuin.

4: inrichtingselementen

De verschillende eenheden en subeenheden zijn op een bepaalde manier ingericht. Terugkerend element zijn de ronde vijvers: soms gelegen bij het huis, maar ook midden in het sterrenbos. In de oorspronkelijke situatie deze plekken vermoedelijk opgesierd met ornamenten als vazen, beelden en/of fonteinen.. Sommige tuinen hebben rechte paden en lanen, zoals het sterrenbos, en de moestuin, andere delen hebben meer kronkelende paden, zoals het parkbos en de siertuin naast het huis. Deze laag, waarin bijvoorbeeld ook bruggen en bankjes in thuishoren, is moeilijk uit de beschikbare historische kaart te destilleren: er mag worden aangenomen dat de werkelijke situatie rijker was dan de kaart doet vermoeden.

I - inbedding: ligging in het landschap

III - ruimtelijke opzet deelgebieden (eenheden met een eigen sfeer)

II - ruimtelijke opzet: centrale as en tweedeling

Tuinvaas, A.J. van der Wal, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

IV - inrichting en ornamenten

sfeerbeelden parken volgens de 18e eeuwse formele tuinmode

Trianon bosquet

Jardins de Versailles: imponerende zichtlaan naar het Landhuis

laan (Hoge Veluwe)

formele as - Huis te Manpad - Buitenplaats in Kennemerland

Jardins de Villandry

Bosquet du Dauphin

Sterrebos bosquet

1.2 Tijdlaag 2: 19e eeuw : verlandschappelijking

Inleiding

Op kaartmateriaal van de periode 1800-1830 is goed te zien dat het formele landgoed een transformatie heeft ondergaan. Het gaat hier hoogst waarschijnlijk om een 'verlandschappelijking'.

In de loop van de 18de eeuw raakte men uitgekeken op de stijve formele tuinen met hun onnatuurlijke vormen. Men zocht een nieuwe manier om de natuur in het dagelijks leven te integreren. De Engelse landschapsstijl raakte in de mode: geïnspireerd op de natuur, met organische vormen en verrassingselementen. Veel formele landgoederen zijn gedeeltelijk of geheel omgevormd naar landschapsstijl.

Er is geen kaart van de verlandschappelijking van Landgoed Horssen, de ontwerper is onbekend. Aan de hand van algemene kennis over de Engelse landschapsstijl, het bestuderen van (grof) historisch kaartmateriaal en locatiebezoek is het gelukt een globaal beeld te schetsen van de vermoedelijke ingrepen die zijn gedaan ter verlandschappelijking van het landgoed.

Algemene kenmerken landschapsstijl

Het landschap dat de inspiratie was voor Engelse landschapsstijl bestond uit grazige weiden, omzoomd door golvende bosranden. Er werden waterpartijen aangelegd met een grillig oeververloop, vaak gevoed door slingerende beekjes, en er werden kunstmatige heuvels opgeworpen: alles om op relatief kleine schaal de suggestie van landschap op te wekken. Door het planten van groepen bomen en struiken en solitaire bomen, ontstonden doorkijkjes en vensters. De beplantingen kregen dramatiek door het inzetten van vorm en kleur als ontwerpmiddel: rode beuk is veel gebruikt. Er kwamen verwijzingen in de tuinen naar andere tijden en verre landen, zoals ruïnes, Chinese paviljoens en andere follies.

(bron: www.landgoedenbuitenplaats-zh.nl)

Ontwerpprincipes

Het opvallendste verschil ten opzichte van de formele situatie is de transformatie van de rechte as in een parkachtige entree met gras, subtiele hoogteverschillen, groepen bomen en struiken en solitaire bomen. Daartussen

slingert zich een weg naar het landhuis. Het is opmerkelijk dat er bij deze verlandschappelijking vooral inheemse boomsoorten, namelijk eik en linde, zijn gebruikt (dus geen opvallende soorten, ook mogelijk is dat deze wel zijn gebruikt maar in de loop der jaren verloren gegaan). Verder kregen de geometrische waterpartijen een natuurlijker verloop. Door de oogbaren is een vloeiende structuur te herkennen. Langs de waterlopen liggen wandelpaden. Het landgoed is in deze fase uitgebreid met een eendenkooi, en een stuk lager gelegen bos. Op de grens van dit natte bos en het drogere deel loopt een wandelpad, zodat de verschillen tussen de bostypen kunnen worden ervaren.

Sfeerbeeld landschapsstijl (Repton)

globaal overzicht verlandschappelijking 19e eeuw

verbeelding van de verlandschappelijking van een formeel landgoed (Repton)

eendenkooi

vernatuurlijking waterpartijen:
van strak naar vloeiend verloop

parkachtige entree: 'indirect approach'
(gras / solitaire bomen / boomgroepen)

toegevoegd
broekbos

aanpassing padenpatroon
afwisselend wel/niet langs het water

Kasteel Loenersloot: 'geperfectioneerde natuur' in bostuin

Landgoed Elswout: theehuis in bomentuin

Onder en boven: ontwerpprincipe 'verschijnen en verdwijnen' (toegepast bij de entree van het landgoed): door bochten en encenering van het zicht door groepen bomen en struiken ontstaan steeds andere vensters op het landschap. Bij aankomst op het landgoed is het Landhuis afwisselend wel en niet zichtbaar. Tijdens wandelingen zorgen bochten voor een verrassingseffect: waar bij lanen juist de maat van het landgoed goed te ervaren is, zorgen bochten voor een gedoseerde beleving.

sfeerbeelden parken volgens de 19e eeuwse romantische tuinmode

Landgoed Elswout: opvallende solitaire boom, natuurlijke waterpartij en sierlijk bruggetje

1.3 Tijdlaag 3: huidige situatie

Inleiding

Er is een aantal ingrijpende veranderingen ten opzichte van eerdere periodes te zien. Eind 19e eeuw is het oude Landhuis van Horssen gesloopt. Vermoedelijk werd het huis lange tijd niet bewoond en raakte het in de loop van het derde kwart van de negentiende eeuw in verval (bron: bouwhistorische verkenning). Belangrijker nog is dat verschillende eenheden op elkaar zijn gaan lijken en op sommige plekken een verwaarloosde indruk maken: het park is vervlakt. De eigendomsgrenzen zijn daarbij veranderd: een gedeelte is afgestoten en in particulier bezit als jachtterrein. Om de veranderingen in het vizier te krijgen volgt een beknopte omschrijving van de transformaties per laag:

Relatie met de omgeving

De eigendomsgrenzen van het Landgoed zijn veranderd: dat hoeft geen grote invloed te hebben op de ruimtelijke ervaring van het geheel. Ingrijpender in dat opzicht is de toename van bos in de omgeving: de massa van het landgoed koekt daaraan vast: het landgoed is geen afgeronde eenheid. Het deel wat ooit

open naar het landschap lag, is nu dicht begroeid: het landgoed heeft overal dichte randen gekregen. Ook dit zorgt voor vervlakking. De (waarschijnlijk openbare) weg die dwars door het landgoed over de 'knip' liep, en het met het dorp verbond, is verdwenen. De monumentale sierpoort naar het landgoed is intact. Op dit punt is een fietsknooppunt met picknickbank: een articulatie van een bijzonder punt. Hier is nog meer mee te doen.

Hoofdas en tweedeling; prive/ openbaar

De hoofdas kreeg voorheen gewicht door de bebouwing die eraan gelinkt was. Veel gebouwen zijn verdwenen: het hoofdhuis en twee grote schuren, daardoor is de betekenis van de as veranderd. Verder maakt de van oorsprong representatieve entree een rommelige indruk door de kwekerij die er nu zit. Waar er vroeger een heldere verdeling was in een 'representatief' (openbaar) en een 'gebruikersdeel' (privé), is de begrenzing van het publiek toegankelijke deel tegenwoordig vaag. Het terrein is slechts deels toegankelijk voor recreanten vanuit de omgeving.

Eenheden

Het verschil tussen de eenheden is afgezwakt. De bossige delen lijken op elkaar. De kwaliteit van de bossen laat te wensen over: in de bossen hebben zich (ongewenste) soorten gevestigd zoals conifeer en naaldhout. Daarnaast komt veel esdoorn op: een soort die zich zeer snel verspreidt en andere bomen kan verdringen. Rondom het huis zijn ook de sub-eenheden verwaarloosd: ze hebben geen duidelijke functie of karakter.

Inrichtingselementen

De landschappelijke elementen van deze laag zijn verwaarloosd: de sterrenstructuur is zo goed als verdwenen, vijvers hebben ongedefinieerde vormen. Verder valt deze laag vooral op in afwezigheid: bruggetjes, bankjes, beelden: ze ontbreken. Wel zijn er nog enkele tuinvazen, die staan als rijksmonument geregistreerd maar zijn zeer vervallen. Ze verdienen snelle restauratie en een veilige plek te krijgen vanwege de historische waarde.

huidige situatie

1.4 Conclusies parkanalyse

Samenvatting

Landgoed Horssen heeft een rijke basis: door de landschappelijke ligging op een rivierduin, de historische verbondenheid met het dorp, de opvallende ruimtelijke opbouw met 'de knip' die nog te herkennen is, en de zichtas in landschapsstijl. Helaas zijn de achterliggende ideeën en ontwerpprincipes van het landgoed met het verstrijken van de tijd veelal moeilijk leesbaar geraakt.

Ruimtelijke beleving

De spanning die in het oorspronkelijke tuinontwerp aanwezig was, is zo goed als verdwenen. Het principe van verschillende eenheden met een eigen sfeer en functie, is niet meer goed te ervaren. Daarnaast zorgt het gebrek aan hiërarchie in de padenstructuur voor een vrij eentonige ruimtelijke beleving. Bij het vergelijken van de groenstructuur, paden- en waterstructuur van de huidige en de 18e eeuwse situatie wordt inzichtelijk dat de heldere opzet van Landgoed Horssen is vervaagd. Dit vraagt om ingrijpen.

Tuinlaag

Opvallend is de rommelige indruk die de eenheden rondom het huidige landhuis maken. Van oorsprong lagen hier juist de intensiever onderhouden, verzorgde delen. Verder ontbreekt over het gehele landgoed de fijnheid van tuinontwerp: in de vorm van ornamenten, bruggetjes en bankjes.

As en bebouwingsensemble

De vergelijking van de gebouwen zoals die oorspronkelijk op het landgoed aanwezig waren met de huidige situatie, laat zien dat het aantal gebouwen en de bijbehorende oppervlakte sterk is afgenomen. Het verdwijnen van het hoofdhuis wordt niet als problematisch ervaren, wel is een bepaalde massa en evenwicht van bebouwing een aandachtspunt.

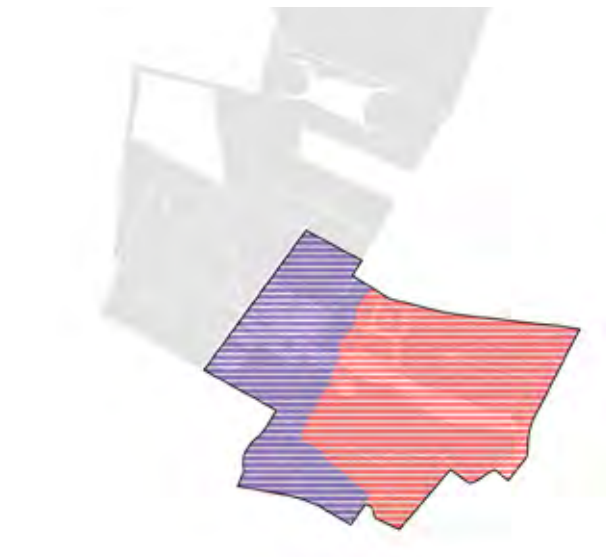
Toegankelijkheid

Landgoed Horssen heeft sinds zijn bestaan een sterke relatie met het dorp. Waar dorpelingen vroeger in dienst stonden van de Heerlijkheid, is het landgoed er nu voor hen om van te genieten. De toegankelijkheid laat helaas te wensen over: het padennetwerk is verarmd. De kwaliteit en veiligheid van de lanen zou onderzocht moeten worden. Momenteel is de grens tussen privé en openbaar onduidelijk. Met de ontwikkelingen kan dit verbeterd worden.

18e eeuw

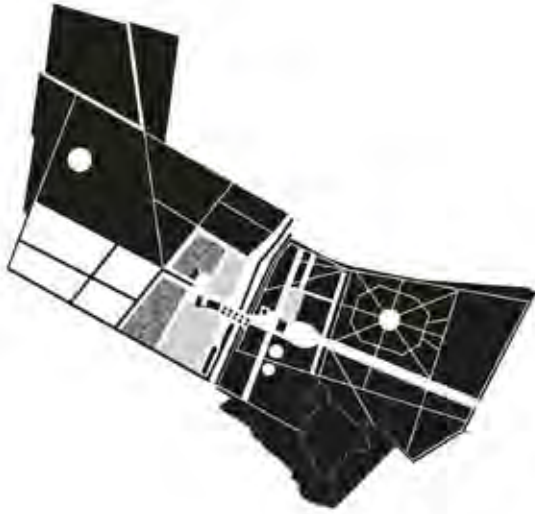
huidige situatie

Vergelijking bebouwingsensemble vroeger en nu

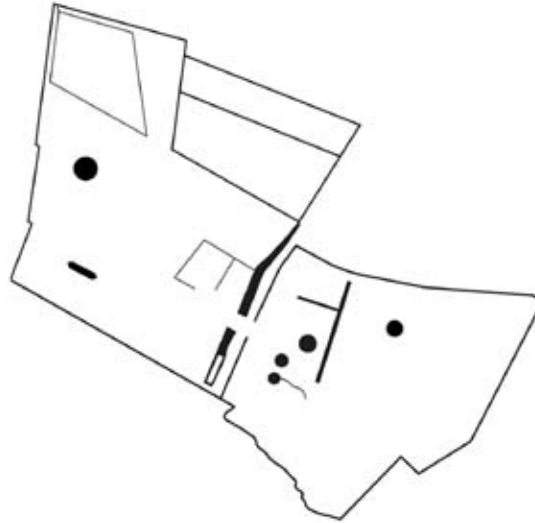

Eigendomsgrens huidige situatie en verdeling openbaar en privégedeelte

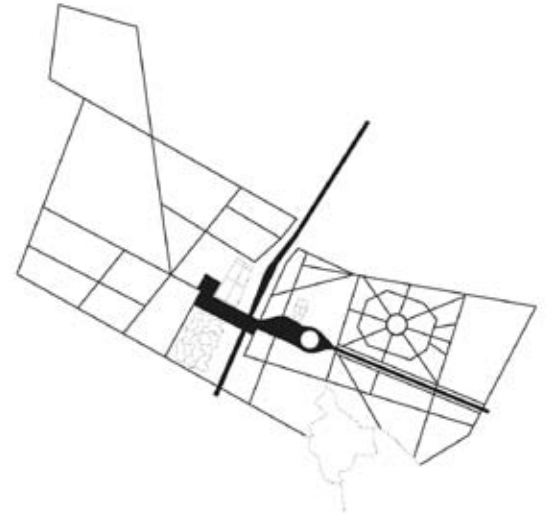
vergelijking 18e eeuwse en huidige structuur

groenstructuur (massa/ruimte)

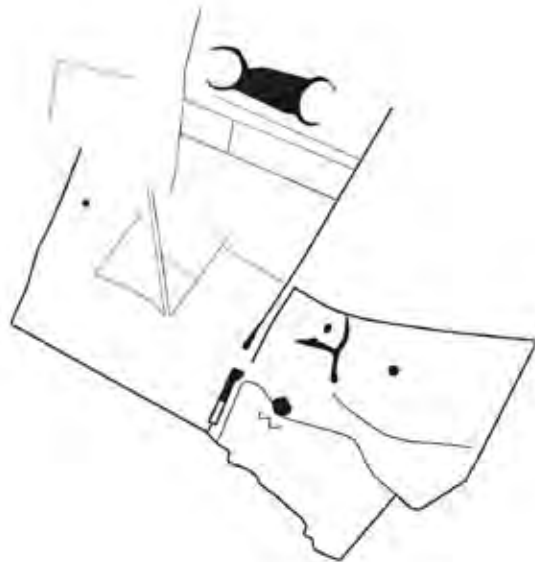

padenstructuur

waterstructuur

18e eeuw

huidige situatie

Intermezzo: wandeling in foto's

De statige toegangspoort

Zichtrelatie met het dorp Horsssen

Fietsknooppunt tegenover de poort

Omliggende oude boerderijen

'Bij de entree'

Het begin van de oprijlaan naar het huis

Landschappelijke oprijlaan met wisselende zichten

Het washuis langs de oprijlaan naar het huis

Zichtvenster naar omliggende landschap vanaf de oprijlaan

Sneeuwkllokjes in het bos

'De scenic route naar het huis'

De landschappelijke oprijlaan naar het huis, met aan de rechterkant een fraaie oude eik

Begroeid muurtje in het grind rondom het huis

Achterkant van het huis met op de achtergrond het dichte en donkere sparrenbos

De schuur achter het huis is in slechte staat

Weiland met zonnewijzer naast het huis

'Rondom het huis'

Aanzicht van het huis omlijst door drie oude Lindes

Formele laan langs de watergang

Zicht op het agrarische landschap

De omgevallen boom geeft het bos een ruig karakter, op de voorgrond een van de weinige burggetje van het landgoed

Drassig bos

'Van huis tot landschap'

Zicht over de watergang en de daarlangs gelegen formele laan richting het omliggende landschap

Een verlandschappelijk wandelpad

Formele laan in het bos

Formele laan richting de toegangspoort

Het bos heeft een open karakter waardoor op winterse dagen mooi zoninval mogelijk is

'Het Sterrebos'

De ronde vijver van het Sterrebos vormt een serene plek in het bos

Vrijliggende ronde vijver verscholen in het bos

Zichtvenster naar het washuis

Het eiland in de watergang

Formele laan langs de watergang met het huis op de achtergrond

'Het natuurbos'

Slingerende watergangen met daarlangs landschappelijke wandelpaden.

Her en der kunnen de paden wat drassig zijn

Formele laan langs de rand van het landgoed met een zichtvenster op het omliggende landschap

De aanliggende boerderijen zijn zo nu en dan zichtbaar vanuit het bos

De weg naar het dorp Horsssen ligt in het verlengde van de poort en oprijlaan

'De agrarische rand'

De bosschuur ligt langs een van de wandelpaden

Planvisie:

A horizontal dotted line consisting of small white dots, extending across the width of the slide.

bouwstenen toekomstperspectief

3.1.1 Planvisie

Algemeen

Ons voorstel is om in het toekomstige tuinontwerp de specifieke kwaliteiten van zowel de 18e als de 19e eeuw tot hun recht te laten komen, en daarnaast een laag toe te voegen die de nieuwe tijd vertegenwoordigt. De transformatie van Landgoed Horssen tot 'zorglandgoed' vraagt om een eigen expressie. De synergie ofwel het samengaan van deze drie tijdslagen maakt Landgoed Horssen uniek. De ruimtelijke visie is opgebouwd in vier lagen, vergelijkbaar met de ruimtelijke opzet zoals die te herkennen is in het formele tuinontwerp. Aansluitend bij de ruimtelijke opzet worden nieuwe gebruiksmogelijkheden en programma ingepast, passend bij de huidige tijd. De principes van de visie resulteren in een buiten met een ruimtelijk spannende opbouw, met hiërarchie en verschillende sferen, klasse voor de 21e eeuw.

1. Relatie met omgeving versterken

De verbondenheid met het dorp en zijn bewoners en het omliggende landschap wordt versterkt door de uitstraling van het landgoed naar de omgeving te vergroten. Dat

kan door (een fragment) van het landhuis aan de westzijde zichtbaar te maken, en door opvallende elementen aan de randen: bijvoorbeeld bijzondere beplanting, poorten en bruggen. Een wandeling vanuit het dorp vlecht het landgoed en de omgeving aan elkaar. Het fietsknooppunt met picknickplek kan meer betekenis krijgen door meer samenhang met het landgoed te creëren.

2: Heldere ruimtelijke opzet: centrale as en tweedeling

De hoofdopzet van het landgoed bestaat in de visie uit de centrale landschappelijke as, waaraan de verschillende gebouwen liggen en de infrastructuur gekoppeld is. De oorspronkelijke dwars-as wordt hersteld en opnieuw ingezet als 'natuurlijke scheiding' tussen het privé-gedeelte en het openbare deel van het landgoed. Het gedeelte vóór de knip krijgt een landschappelijke uitstraling, het gedeelte achter de knip leent zich qua schaal en situering voor een intensiever onderhouden tuingedeelte met een geometrische opzet. Het verschil in sfeer wordt zo extra aangezet, passend bij de nieuwe functies.

3: Versterken van eenheden met een eigen sfeer

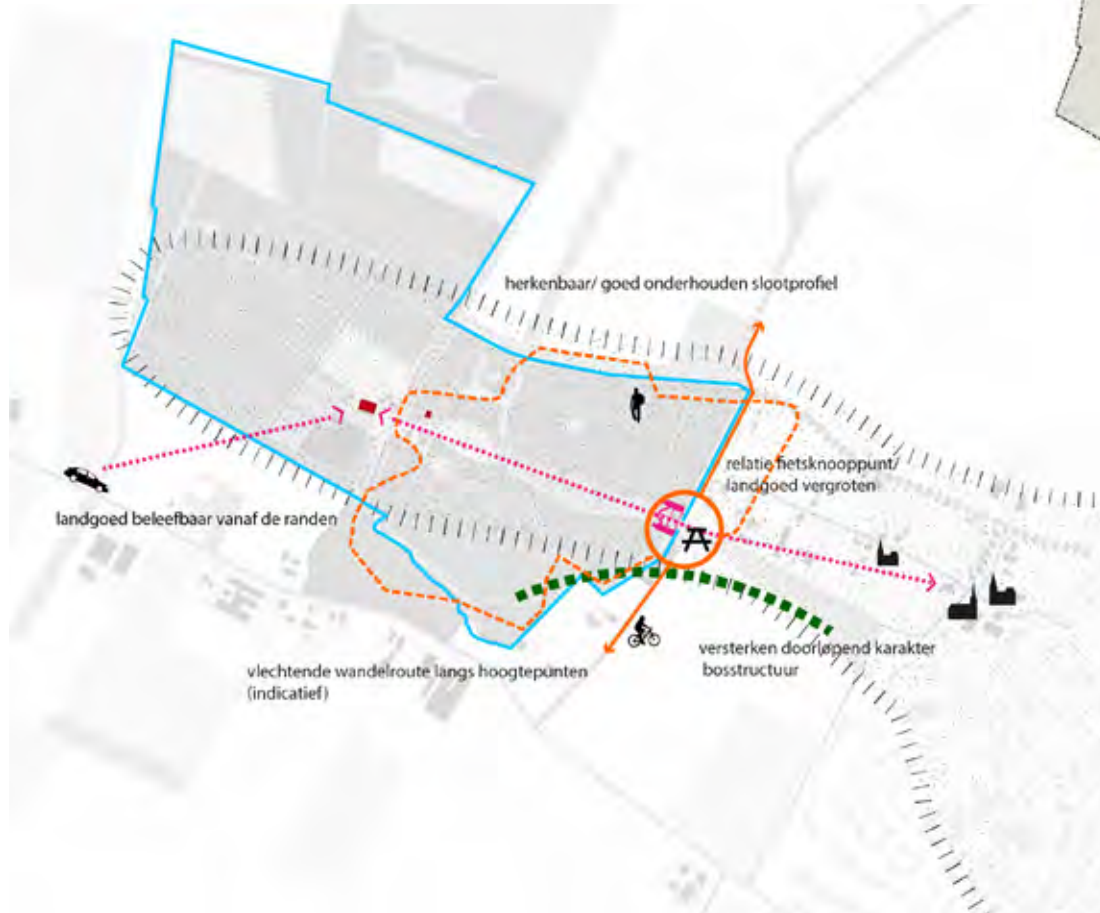
De indeling in verschillende eenheden is gebaseerd op de formele periode. Het landschappelijke, bossige deel bestaat in de visie uit twee eenheden (de kijk/ siertuin rondom het oorspronkelijke Landhuis is vervallen): een parkbos en een natuurbos. Rondom het huis, in het tuingedeelte, worden vier sub-eenheden onderscheiden: een moestuin, een kijk/ siertuin, een fruitboomgaard en notenboomgaard.

4: Toevoegen inrichtingselementen

Het toevoegen van de laag met van inrichtingselementen zoals bruggetjes, bankjes, een beeldentuin en tuinvazen is een verrijking van het landgoed. Het geeft sfeer aan verschillende eenheden, en kan tegelijk, door vormgeving, het landgoed als eenheid versterken. Het oude Huis kan zichtbaar worden gemaakt door bijvoorbeeld de contouren van de plattegrond weer zichtbaar te maken. De fijnheid van de ornamentenlaag zoals die er ooit was kan op eigentijdse wijze met de beeldentuin worden bereikt (zie de referenties hiernaast).

visie opgebouwd in lagen

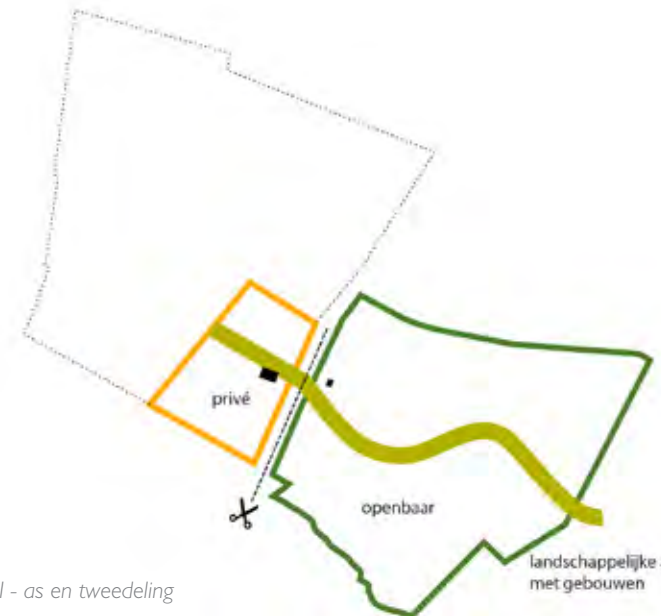
I - relatie met het landschap

III - eenheden met een eigen sfeer

IV - inrichting en ornamenten

II - as en tweedeling

slangenmuur

kijk- / siertuin

'moderne oude tuin'

stijzenplanten

De basis voor de ruimtelijke visie op het landgoed komt voort uit de historische kwaliteiten. In onze optiek bouwen we voort op deze kwaliteiten, brengen deze op sommige punten weer terug, soms evenwel in een eigentijdse variant passend bij de huidige tijd maar recht doend aan de historische waarde van het totale ensemble.

De oude formele as is in 19e eeuw grotendeels verlandschappelijkt. Ruimtelijk gezien is de middenas evenwel de belangrijkste drager van het terrein gebleven: de 'backbone' die zowel het openbare als het private deel aan elkaar schakelt. Hier houden we aan vast. De oude dwarsas (aangezet door water en monumentale bomenrij) vormt daarbij een heldere scheidslijn en markeert – veel duidelijker dan nu het geval is – het openbaar en niet-openbaar toegankelijke deel.

De hoofdas willen we nog wat verder verbijzonderen, door de kwekerij te verwijderen en de plek van het oude Huis in het terrein op een bepaalde manier zichtbaar te maken (de exacte manier is nader uit te werken). De monumentale eik en het washuisje (ruimte voor b&b) spelen verder een belangrijke rol in de compositie. Verder zou het goed zijn de beide randen van deze centrale ruimte met bijzondere beplanting verder te verbijzonderen (>rijkere beplanting).

Door de subtiele plaatsing van beelden kunnen de centrale ruimte en de overige parkdelen – in de bosgebieden aan weerszijden, de een natuurlijker de ander parkachtiger van aard – tot een aantrekkelijke wandeling gekoppeld worden.

De hoofdas loopt door op het private deel, het erf, waar het de basis van de indeling vormt. Via de hoofdas zit het erf-deel aan het totaal vast. De gebouwen staan ook allemaal aan hoofdas gegroepeerd, er direct aan of bewust wat terzijde, met uitzondering van de schuur in het bos die apart ligt.

beeldentuin met moderne kunst

broekbos met vlanderpad

plattegrond van voormalig huis zichtbaar maken

opvallende brug

notenboomgaard

kijk- / siertuin

moderne interpretatie klassieke tuin

bloemrijke landschapsstijl

verbeelding visie zorglandgoed Horsen

nieuwe verdeling openbaar en privégedeelte (stippellijn is huidige grens privé-openbaar)

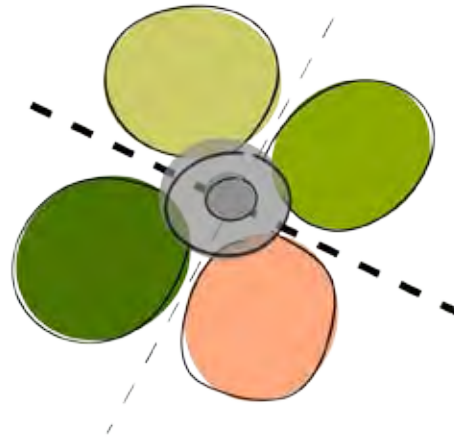
3.2 Planonderdelen: positionering en inpassing programmaonderdelen Zorglandgoed

Laadvermogen

In de huidige situatie is de hechte relatie tussen bebouwing in het totale ensemble wat verloren gegaan. Vroeger was er meer bebouwing. Met de nieuwbouw willen we de hoofdas weer duidelijker zichtbaar maken en de prominente plek geven die het verdient. De as kan meer massa hebben zodat er meer evenwicht in het totale ensemble ontstaat. De ontworpen configuratie – zie plankaart - toont dit. Het nieuwe programma dat nodig is voor de nieuwe bestemming van het terrein als zorglandgoed kan zo ook ruimtelijk gezien extra kwaliteit toevoegen en de 'leesbaarheid' van het landgoed vergroten. De nieuwe gevraagde functies van de eigenaar (o.a. behoefte aan een carport/ schuren/opslagruimte/ ruimte voor onderhoudsmaterieel, een gemeenschappelijke kas, enzovoorts) hebben in een zorgvuldige compositie van oud en nieuw een plek gekregen. Hierbij is de vraag vanuit de initiatiefnemer kloppend gemaakt met het 'maximum laadvermogen' van het landgoed, rekening houdend met de bijzondere historische en ruimtelijke kwaliteiten ervan.

Bloemblaadjes

Het erf kent een heel eenvoudige ruimtelijke opzet, als een bloem met 4 blaadjes, met de hoofdas als bloemstengel. Het indelingsprincipe is geïnspireerd op de historische opzet. Elk bloemblaadje kent een eigen karakteristiek, qua sfeer. En elk 'blaadje' heeft een eigen, passende bebouwingsvorm: eigenlijk zijn het 4 kamers met een verschillende sfeer met bijbehorend gebouw. In de invulling is gekeken naar een logische plek, niet alleen vanuit de ruimtelijke compositie maar ook vanuit de invulling, het praktische gebruik, privacy, enzovoorts. Gezocht is naar een logische plaats van elke functies, gedacht vanuit de functie zelf en de positie in het geheel. De bestaande bosschuur aan de zuid-oostrand van het landgoed wordt opgevat als element dat losstaat van het 'bloemblaadje': deze schuur hoort echt bij het bos en dient vanuit die gedachte te worden ontworpen.

1. Hoofdhuis (bestaand) met nieuwe buitenkamer:
8 appartementen en gemeenschappelijke serre
huidig: 23m x 13,5m = 310 m²
uitbouw de Helm: 95m²
2. 'Oude washuis' (bestaand):
combinatie Bed and Breakfast/ gastenverblijf
± 50m²
3. 'Woonschuur' (op termijn vervangen bestaande schuur):
verblijf toekomstige zorgverlener
± 50m²
4. Schuur (nieuw):
Berging voor materieel landgoedonderhoud & schuren
bewoners (x8)
±150m²
5. Open carport / slangenmuur met kap (nieuw)
8 overdekte parkeerplaatsen/ overkapte stallingsruimte
±50m bij 2,5m
6. Kas/ orangerie
gemeenschappelijk gebruik (nieuw)
tot 200m²
7. Bosschuur (zie p.51, rechtsonder)
Vervanging bestaande bosschuur:
multifunctionele ruimte
behoud bestaande afmetingen, zonder aanbouw

inzoom bebouwingsemble ('erf')

fruitboomgaard

moestuin

open ruimte
tussen kas en
bebouwing erf

het erf

landschappelijke
(noten) boomgaard

uitbouw 'De Helm'
ligt in de siertuin

kijk-/ siertuin

Het bestaande huis, als hoofdgebouw, krijgt een moderne aanbouw (gemeenschappelijke ruimte) als een glazen paviljoen in het groen, temidden van een sier-/kijktuin als een decor van groen. In het ontwerp van de tuin wordt een brug geslagen tussen vroeger en nu, met een knipooog naar een 18e eeuwse parterre, en tevens tussen de vrije vormen van de natuur ('het woud') en de gecultiveerde vormen van de mens ('hagen & bloemen') – waarmee het wezen van het fenomeen van de buitenplaats eigenlijk is gekarakteriseerd.

Heel anders van sfeer zijn de andere groene kamers. Hier geen sier- maar nutsbeplanting, in de vorm van boomgaarden (een walnoten- en een fruitboomgaard) of een nutstuin (moestuin). Deze invulling is een verwijzing naar de historische situatie maar maakt tegelijkertijd de verbinding naar het heden en de nieuwe bewoners van het landgoed die van dit eetbaar landschap gaan genieten. De beide boomgaarden worden van elkaar gescheiden door de middenas, waar geparkeerd wordt, deels overkapt. Deze luifel is ontworpen in combinatie met een tuinmuur ('slangenmuur'): er komen dus geen losse carports maar een

ruimtelijk element dat past bij het geheel.

In de fruitboomgaard is voorzien in een gemeenschappelijke schuur voor opslag. In de moestuin is ruimte voor een kas, die gemeenschappelijk gebruikt kan worden. De kas staat bewust wat apart, omwille van de ruimtelijkheid. Voorkomen moet worden dat het geheel te 'propperig' wordt. Grenzend aan de notenboomgaard is een ruimte waar op termijn een verzorger kan wonen.

De bebouwing op het erf is steeds een combinatie van steen en hout, als het hoofdhuis (familie qua beeldtaal maar daaraan wel duidelijk ondergeschikt), met uitzondering van het paviljoen en de kas die hoofdzakelijk van glas zijn en juist hun eigen expressie kennen. De bosschuur aan de zuid-oostrand van het landgoed ten slotte is geheel van hout, met bij het ontwerp extra aandacht voor huisvestingsmogelijkheden voor flora en fauna.

referenties bebouwing

slangenmuur (met kap maakt carport)

lokaal voorbeeld principe carport/ schuur

lokaal voorbeeld schuurdetail

nestelmogelijkheden integreren in bebouwing

bosschuur

kas

'buitenkamer'

opvallende brug

duurzame architectuur

voorbeeld silhouet 'schuren'

combinatie baksteen/ hout

Vervolg:

In deze studie zijn de resultaten van de quick scans Ruimtelijke Visie en Ecologie opgenomen. Op basis hiervan kan door de gemeente een definitiever standpunt ingenomen worden ten aanzien van de voorgenomen ontwikkeling/transformatie van het landgoed.

Op basis van een positief gemeentelijk besluit kan de eigenaar verder met de definitiever planvorming. Daarbij hoort nader onderzoek naar de aanwezige natuurwaarden, zoals geformuleerd in de quick scan Ecologie, en wordt nader onderzoek naar de kwaliteit van het bos sterk aangeraden (m.b.t. eventuele aanwezigheid van voorjaarsflora / verbraming / exoten / esdoornopslag etc.). Daarnaast zal het ook nodig zijn de ruimtelijke visie nader uit te werken in een compleet ruimtelijk plan, inclusief voorstellen voor herstel van het parkbos (o.a. laanvernieuwing). De voorstellen uit dit ruimtelijk plan hoeven evenwel niet allemaal tegelijk en direct te worden uitgewerkt en uitgevoerd; de meeste onderdelen laten zich prima faseren. Dat kan prima en is ook eigen aan het werken aan een (historisch) landgoed wat nu eenmaal een kwestie is van lange adem...

nader onderzoek en aanbevelingen

Colofon

De **Quickscan Ruimtelijke Visie** is opgesteld in het kader van **de transformatie van Landgoed Horsen tot zorglandgoed**, in opdracht van **de familie Christiaans** en uitgevoerd door **H+N+S Landschapsarchitecten i.s.m. Buiting Advies**.

Samenstelling

Hank van Tilborg (H+N+S)

Marijne Beenhakker (H+N+S)

Mariska van Reijn (H+N+S, stagiaire)

Gebruikte bronnen:

- Gelders archief
- Horsen, Bouwhistorische verkenning, Drs. ing. A.G. Oldenmenger
- landgoedenbuitenplaats-zh.nl
- watwaswaar.nl

H+N+S Landschapsarchitecten

Soesterweg 300, 3812 BH Amersfoort

Postbus 1603, 3800 BP Amersfoort

T 033 432 80 36 ■ F 033 432 82 80

E mail@hnsland.nl ■ W www.hnsland.nl

Amersfoort, februari 2015

© H+N+S (2005) Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en / of openbaar gemaakt mits de bron wordt vermeld.

Quickscan Flora en fauna

Heerlijkheid Horssen

Inhoud

1	Inleiding.....	4
2	Ligging en ontwikkelingen.....	5
2.1	Ligging	5
2.2	Voorgenomen ontwikkelingen.....	6
3	Natuurwetgeving.....	8
3.1	Flora- en faunawet.....	8
3.2	Natuurbeschermingswet 1998 (Natura 2000)	9
3.3	Gelders Natuurnetwerk	9
4	Onderzoeksmethodiek.....	11
5	Onderzoeksresultaten.....	12
5.1.	Korte omschrijving/ impressie plangebied	12
5.2.	Flora- en faunawet.....	20
5.3	Natuurbeschermingswet 1998 (Natura 2000)	23
5.4	Gelders Natuurnetwerk	23
6	Conclusies en aanbevelingen	25

Titel: Quick scan Heerlijkheid Horssen

Opdrachtgever: HNS Landschapsarchitecten

Auteurs: Elmar Prins, Eric Verkaik

Datum: februari 2015

1 Inleiding

Medio januari 2015 heeft Buiting Advies in opdracht van HNS een Quicksan flora- en fauna uitgevoerd in verband met voorgenomen renovatie en ontwikkelingen op Heerlijkheid Horsssen.

De aanleiding voor de Quicksan is het voornemen om het landgoed geschikt te maken voor groepsbewoning door senioren. Daarvoor dient het landhuis gerenoveerd te worden waarbij in het landhuis een 9-tal woonunits wordt gebouwd. Tevens wordt een aanbouw gereiseerd. Een aantal bijgebouwen wordt gerenoveerd en ingericht ten behoeve van een beter passende functie. Er is tevens voorzien in de realisatie van twee nieuwe bijgebouwen. Verder zal het landgoed zelf gerenoveerd en heringericht worden. HNS is gevraagd daarvoor plannen te maken en uit te werken.

B&W heeft het principe standpunt ingenomen in te kunnen stemmen met de voorgestelde ontwikkelingen. Inmiddels wordt gewerkt aan het ontwerpbestemmingsplan.

Indeling van het rapport

In hoofdstuk 2 van dit rapport beschrijven wij de locatie en de voorgenomen ontwikkelingen. Vervolgens volgt in hoofdstuk 3 een samenvatting van de achterliggende natuurwetgeving. In hoofdstuk 4 beschrijven we de onderzoeksmethode en in hoofdstuk 5 volgen de resultaten. Het rapport sluit af met de discussie, conclusies en aanbevelingen.

2 Ligging en ontwikkelingen

2.1 Ligging

Heerlijkheid Horssen (het plangebied) is gelegen in de Gemeente Druten in de provincie Gelderland. Het landgoed is gelegen op ruim 300 meter van de bebouwde kom van het plaatsje Horssen, zie afbeelding 1.

Afbeelding 1. Globale ligging onderzochte plangebied, op luchtfoto ondergrond (Google earth).

De omgrenzing van het plangebied is weergegeven op afbeelding 2. De oppervlakte van het landgoed is ongeveer 23 hectare.

Abbeelding 2. Ligging en omgrenzing plangebied ingezoomd(Google earth).

2.2 Voorgenomen ontwikkelingen

De eigenaren, Fam. Christiaans, willen het landgoed restaureren en geschikt maken als groepsbewoning voor senioren met bijkomende voorzieningen. Onderstaand worden de ontwikkelingen m.b.t. aanwezige en te realiseren gebouwen kort weergegeven. De letteraanduidingen verwijzen naar afbeelding 3.

- Het landhuis (A) zal worden gerenoveerd en er worden negen zelfstandige wooneenheden in gerealiseerd.
- Aan de zuidwestkant van het landhuis is een aanbouw voorzien, die als gemeenschappelijk ruimte voor de bewoners kan fungeren.
- De bestaande bosschuur (B) zal worden gerenoveerd en ingericht als buitenbergingen (fietsbergingen) en op den duur bed & breakfast.
- Op een nieuwe locatie (C) wordt een gebouw met buitenbergingen met car-port gerealiseerd.
- Er zal een plantenkas worden gerealiseerd (D) om de cohesie van de woongroep te versterken.
- Een bestaand gebouw op locatie E zal worden verbouwd tot een ruimte met woonvoorzieningen behorende bij het hoofdgebouw.
- Een bosschuur op locatie F in de nabijheid van de toegang tot het landgoed zal tevens worden gerenoveerd en heringericht. Mogelijk als bezoekerscentrum, landgoedwinkel of ten behoeve van medische- of zakelijke dienstverlening.

Op locatie G zal mogelijk een beeldentuin worden gerealiseerd.

Afbeelding 3. Ligging en omgrenzing plangebied.

3 Natuurwetgeving

3.1 Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet beschermt de Nederlandse inheemse flora en fauna. Naast een algehele zorgplicht die de wet kent voor alle in het wild voorkomende soorten is een beperkt aantal plantensoorten en diersoorten extra beschermd. Voor deze soorten zijn de onderstaande, in dit kader relevante, verbodsbepalingen ingesteld:

- *Artikel 8*
Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
- *Artikel 9*
Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
- *Artikel 10*
Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.
- *Artikel 11*
Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.
- *Artikel 12*
Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

De extra beschermde soorten zijn binnen de Flora- en faunawet opgedeeld in vier zwaartecategorieën te weten:

- algemene soorten (tabel 1);
- overige soorten (tabel 2);
- soorten van bijlage IV HR/bijlage 1 AMvB (tabel 3);
- Vogels.

In het geval van projecten die zijn te karakteriseren als ruimtelijke ontwikkeling en/of inrichting, zoals in onderhavig project het geval is, geldt een vrijstelling voor algemene soorten (tabel 1). Om deze reden heeft het onderzoek zich in het bijzonder gericht op soorten van tabel 2 en 3 en vogels waarvan de nestplaats jaarrond is beschermd. Voor alle dier- en plantensoorten geldt immer de zorgplicht.

3.2 Natuurbeschermingswet 1998 (Natura 2000)

De Natuurbeschermingswet is een Nederlandse wet waarin de natuurbescherming van een aantal specifiek daarvoor aangewezen gebieden is geregeld. In deze wet zijn internationale verplichtingen verwerkt. Belangrijk onderdeel van de wet is de aanwijzing en bescherming van Natura 2000-gebieden.

Natura 2000 is een Europees netwerk van gebieden die de deelnemende lidstaten hebben aangewezen als speciale beschermingszone op basis van het voorkomen van habitats en soorten die extra bescherming nodig hebben. De Nederlandse overheid heeft zich verplicht om voor de aangewezen gebieden specifieke instandhoudingdoelen op te stellen m.b.t. de habitats en soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Ontwikkelingen die een significant negatieve invloed op deze instandhoudingsdoelen kunnen hebben, zijn in principe niet mogelijk. Daarbij geldt dat ook ontwikkelingen die buiten Natura 2000-gebied zelf plaatsvinden geen negatieve invloed op de instandhoudingsdoelen van een Natura 2000-gebied mogen hebben (via externe werking).

Naast gebiedsbescherming kent Natura 2000 ook een strikt soortenbeschermingsbeleid. Een aantal daarvoor aangewezen dier- en plantensoorten (Habitatrichtlijn Bijlage IV) en alle vogels zijn strikt beschermd in heel Europa. De bescherming van deze soorten is in Nederland overgenomen in de Flora- en faunawet.

3.3 Gelders Natuurnetwerk

Op 17 oktober 2014 is de nieuwe Omgevingsverordening van de provincie Gelderland in werking getreden. Het daarin opgenomen Gelders Natuurnetwerk (GNN) geeft nu inhoud aan het beleid ten aanzien van gebieden die als natuur in de Gelderse Ecologische Hoofdstructuur (EHS) als "natuur" waren opgenomen. Daarnaast geldt voor alle gebieden die binnen de Gelderse EHS lagen met een andere bestemming dan "natuur" het beleid van de Groene Ontwikkelingszone (GO). Een belangrijk onderscheid tussen beide regimes is dat binnen het Gelders Natuurnetwerk nieuwe functies slechts mogelijk zijn als sprake is van redenen van groot openbaar belang. Binnen de Groene Ontwikkelingszone zijn kleinschalige ontwikkelingen wel mogelijk, zonder dat sprake is van redenen van groot openbaar belang, mits deze kleinschalige ontwikkelingen de kernkwaliteiten van het betreffende gebied versterken (zie hieronder).

De omgevingsverordening hanteert het volgende beschermingsregime voor ontwikkelingen binnen het GNN:

2.7.1 Beschermingsregime Gelders Natuurnetwerk (GNN)

artikel 2.7.1.1 Beschermingsregime GNN

1. In een bestemmingsplan dat betrekking heeft op gronden gelegen binnen het [Gelders Natuurnetwerk \(GNN\)](#) worden geen nieuwe functies mogelijk gemaakt, tenzij:
  - a. geen reële alternatieven aanwezig zijn;
  - b. sprake is van redenen van groot openbaar belang;
  - c. de negatieve effecten op de kernkwaliteiten van het gebied, de oppervlakte en de samenhang zoveel mogelijk worden beperkt; en
  - d. de overblijvende negatieve effecten op de kernkwaliteiten van het gebied, de oppervlakte en de samenhang gelijkwaardig worden gecompenseerd.

4 Onderzoeksmethodiek

De onderzoeksmethode die bij de uitvoering van de Quickscan is gevolgd, bestaat uit drie onderdelen en omvat een theoretische en een praktische verkenning van het onderzoeksgebied, gevolgd door analyse en conclusietrekking.

Bureaustudie

Tijdens de bureaustudie is in bestaande literatuur en andere beschikbare bronnen onderzocht wat er bekend is over de aanwezigheid van via de Flora- en faunawet beschermde soorten binnen het plangebied en in de omgeving daarvan. Hierbij is onder meer gebruik gemaakt van de meest recente verspreidingsatlassen en internetbronnen met verspreidingsinformatie over soorten, zoals waarneming.nl, ravon.nl en vzz.nl. Tevens is tijdens de bureaustudie geverifieerd of het plangebied onderdeel uitmaakt van Natura 2000-gebied of binnen de invloedssfeer daarvan ligt. Tot slot is gecontroleerd of het plangebied onderdeel uitmaakt van het Gelders Natuurnetwerk of de Groene Omgeving.

Veldbezoek

De praktische verkenning van het onderzoeksgebied betreft een veldbezoek dat heeft plaatsgevonden op 16 januari 2015. Tevens dit veldbezoek zijn de aanwezige biotopen bestudeerd, zodat ingeschat kan worden voor welke beschermde soorten zij mogelijk een geschikt habitat vormen en voor welke soorten zij ongeschikt zijn. Tijdens het onderzoek is tevens gelet op aanwezigheid van beschermde soorten binnen het plangebied en in de directe omgeving.

Analyse en conclusie

Door het combineren van de resultaten van de bureaustudie en het veldbezoek, is ingeschat of en welke beschermde soorten voor kunnen komen en of de voorgenomen werkzaamheden zouden kunnen leiden tot overtreding van de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet. Daarbij is zowel rekening gehouden met de gevolgen van een veranderende leefomgeving als met verstoringseffecten die worden veroorzaakt tijdens de uitvoering van noodzakelijke werkzaamheden.

5 Onderzoeksresultaten

5.1. Korte omschrijving/ impressie plangebied

Gebouwen

In het plangebied bevinden zich een landhuis met driebijgebouwtjes. Het landhuis (afbeelding 4) is het belangrijkste en grootste gebouw. Het gebouw bestaat uit vele ruimten en wordt gerenoveerd. Er zijn geen spouwmuren aanwezig.

Afbeelding 4. Het landhuis

Zo'n 30 meter ten westen van het landhuis bevindt zich een houten bosschuur (afbeeldingen 3 en 5).

Afbeelding 5. De bosschuur.

Ongeveer 75 meter ten oosten van het landhuis, langs de hoofdlaan, bevindt zich een stenen gebouw, een voormalig washuis (afbeeldingen 3 en 6).

Afbeelding 6. Het stenen bijgebouw, voormalig washuis..

In het oosten van het landgoed, vlakbij de toegangspoort bevindt zich een houten opslagschuur (afbeeldingen 3 en 7).

Afbeelding 7. Houten opslagschuur

Verharding

Ten westen van het landhuis bevindt zich een terreintje dat verhard is met grind (afbeelding 8). Ook de toegangsweg naar het landhuis is met grind verhard.

Afbeelding 8. Met grind verhard terreintje aan de westkant van het landhuis.

Achter het landhuis (ten westen) bevinden zich rudimentaire muren (afbeelding 9). Verder rondom het landhuis bevinden zich ook vergelijkbare lage muurtjes.

Afbeelding 9. Oude rudimentaire muur achter het landhuis.

Bossen

Het landgoed bestaat voor het grootste deel uit bos. Het betreft alle vochtige bossen, veelal met rabatten. Zomereik is op de meeste plaatsen de dominante soort in de boomlaag.

In het noordwesten is op een iets drogere standplaats een Amerikaanse eikenbos aanwezig doorsneden door beukenlanen. Zie afbeelding 10. Naast Amerikaanse eik is in het bos in mindere mate Douglas en Tamme kastanje aanwezig. In de struiklaag groeit plaatselijk jonge esdoorn, vlier en zomereik aanwezig. In de kruidlaag bevindt zich plaatselijk braam en brede stekelvaren.

Afbeelding 10. Amerikaanse eikenbos, met rechts op foto een beukenlaan er door heen.

Ten westen daarvan bevindt zich een dicht douglasbosje en daar weer ten westen van is een zeer jong bos aanwezig met jonge boompjes van zomereik, zwarte els en berk. Ook hier is plaatselijk brede stekelvaren aanwezig. Het bos ten zuiden van de hoofdweg naar het kasteel bestaat uit rabattenbossen, gedomineerd door zomereik. In de kruidlaag bevindt zich plaatselijk veel braam. In het noorden van het plangebied ligt vergelijkbaar eikenbos, naast de eerder beschreven bostypen. Dit bostype, waarin zomereik domineert komt het meest op het landgoed voor (afbeelding 11).

Afbeelding 11. Rabattenbos met voornamelijk zomereik in de boomlaag.

Naast het landhuis bevindt zich een dicht sparrenbosje. Plaatselijk zijn andere soorten aanwezig, zoals gewone esdoorn, Amerikaanse eik en haagbeuk (afbeelding 12). In grote delen van de bossen op het landgoed is sprake van zeer veel opslag van gewone esdoorn. De kruidlaag van de bossen is veelal slecht ontwikkeld. Kenmerkende bosplanten als geel nagelkruid, bosaardbei en bosgierstgras werden wel aangetroffen op de paden en de lanen door de bossen, maar laatste twee komen slechts in beperkte mate voor.

Afbeelding 12. Groepje haagbeuken

Lanen

Op het landgoed bevinden zich veel lanen met oudere eiken of beuken, zoals bijvoorbeeld te zien op afbeelding 13.

Afbeelding 13 . Zomereikenlaan

Solitaire bomen

Plaatselijk op het landgoed bevinden zich oude grote solitaire bomen. Rondom het landhuis staan onder andere enkele oude lindes.

Grasland

Vanuit de toegangspoort tot aan het landhuis bevindt zich een strook van grasland (afbeelding 14). In het westelijk deel is deze omzoomd door heesters, met name hortensia's. Het grasland bestaat grotendeels uit witbolgrasland met verder algemenere soorten als kruipende boterbloem en pinksterbloem. Ten westen van het landhuis bevinden zich ook enkele graslandpercelen, waarvan sommige met plekken struweel/ruigte daarbinnen (afbeelding 15). Deze graslanden hebben een vergelijkbaar karakter als de genoemde graslandstrook.

Afbeelding 14. Strook van witbolgrasland van de toegangspoort tot aan het landhuis

Afbeelding 15. Graslandje ten noordwesten van het landhuis

Water

Rondom het landgoed bevinden zich enkele vijvers c.q. breder wateren, afbeelding 16.. Verder vinden we in het bos plaatselijk smalle watergangen en een kleine vijver.

Afbeelding 16. Open water rondom het landgoed.

5.2. Flora- en faunawet

Onderstaand wordt per diergroep en voor de planten aangegeven welke beschermde of bedreigde/zeldzame soorten in het plangebied voor (kunnen) komen. De resultaten zijn gebaseerd op de combinatie van bronnenonderzoek en het veldbezoek. Ook wordt aangegeven op welke locaties bepaalde ontwikkelingen of maatregelen tot overtreding van de Flora- en faunawet zouden kunnen leiden.

Naast het raadplegen van externe bronnen is het plangebied doorkruist om een goed beeld te krijgen van de biotopen en daarmee een inschatting te kunnen maken van aanwezigheid van beschermde planten en dieren. Tevens is daarbij goed gelet op aanwezige sporen en op concrete aanwezigheid van beschermde planten. Op afbeelding 17 is de tracklog (route met gps) weergegeven.

Afbeelding 17: Tracklog gelopen route tijdens veldbezoek op 16 januari

Flora

Tijdens bronnenonderzoek is een waarneming gevonden uit 2014 van daslook. De soort is aangetroffen in het bos in het noordoosten van het plangebied. De soort staat op tabel 2 van de Ff-wet en is wettelijk beschermd. De aanwezige planten van deze soorten mogen niet worden beschadigd. Verder is de hoeveelheid gegevens over de aanwezige flora op het landgoed erg beperkt. Zo staat op de foto met de waarneming van daslook ook de soort groot heksenkruid, maar deze is als waarneming nooit doorgegeven, voor zover onze bronnen reiken. Het is daarmee niet uit te sluiten dat ook andere wat zeldzamere plantensoorten op het landgoed aanwezig zijn.

Bij het veldbezoek werden verder jeneverbessen aangetroffen, langs een laan in het noordwesten van het plangebied. Ook deze soort staat op tabel 2 van de Ff-wet. Het gaat hier echter om aantoonbaar aangeplante exemplaren. Overige beschermde planten werden bij het veldbezoek niet waargenomen. Echter, het is zeker niet uitgesloten dat beschermde soorten toch aanwezig zijn, doordat het veldbezoek in de winter werd uitgevoerd. In de winter zijn veel beschermde plantensoorten niet of slechts moeilijk waar te nemen.

Zoogdieren

Voor het landgoed is één waarneming van de eekhoorn doorgegeven (waarneming.nl). Deze soort is beschermd en valt onder categorie tabel 2 van de Ff-wet. Het is goed mogelijk dat in bomen op het landgoed nesten aanwezig zijn van deze soort. Verder geeft verspreidingsonderzoek van zoogdieren (Zoogdierverseniging 2008) aan dat nabij het plangebied dassen voorkomen. Volgens de bewoners van het landgoed is bij de burens, ten noordoosten van het landgoed, een dassenburcht aanwezig. Deze burcht zou inmiddels niet meer bewoond zijn.

Bij het veldbezoek werden geen sporen van beschermde zoogdieren aangetroffen. Het is wel waarschijnlijk dat delen van het landgoed door vlermuizen (ff-wet tabel 3) als leefgebied

worden gebruikt. Zo komen in deze omgeving soorten als laatvlieger, gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis en watervleermuis voor. Voor deze vrij algemene soorten vormt het landgoed en de directe omgeving geschikt leefgebied. Hierbij zouden holle bomen en gebouwen als verblijfplaats kunnen worden gebruikt.

De aanwezige schuren (afbeeldingen 5 en 7) lijken als verblijfplaats voor vleermuizen matig geschikt omdat ze open en tochtig zijn, maar het is niet op voorhand uit te sluiten dat een schuur in de zomer gebruikt wordt als verblijfplaats door bijvoorbeeld de gewone grootoorvleermuis. De aanwezige stenen gebouwen zijn niet op voorhand als verblijfplaats voor gebouwbewonende vleermuizen (gewone grootoor, laatvlieger, gewone dwergvleermuis) uit te sluiten. Deze soorten kunnen in smalle spleten, onder dakbedekking, achter betimmering of achter luiken een verblijfplaats hebben. De gewone grootoorvleermuis kan daarbij vrijhangend tussen balken onder daken in weinig gebruikte ruimten aanwezig zijn. Verder groeien op het landgoed dikke bomen. Wanneer hier holten in aanwezig zijn, kunnen deze holten gebruikt worden als verblijfplaats voor boombewonende vleermuissoorten als watervleermuis en ruige dwergvleermuis. Omdat er op het landgoed ook spechten voorkomen is het waarschijnlijk dat in oudere, dikkere bomen holten aanwezig zijn. De aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen in dikkere bomen met holten is niet op voorhand uit te sluiten.

Vogels

Voor alle vogelsoorten geldt dat broedende vogels, hun eieren en de nestplaatsen die ze dan gebruiken zijn beschermd. Het landgoed vormt voor een groot aantal vogelsoorten geschikt leefgebied en biedt aan veel soorten geschikte broedplekken. Het is daarom aan te raden werkzaamheden waarbij broedende vogels kunnen worden verstoord of in gebruik zijnde nesten of eieren kunnen worden beschadigd buiten de broedtijd uit te voeren. Deze tijd loopt globaal van 15 mei tot 15 juli. Overigens zijn broedsels buiten deze tijd ook beschermd, maar de kans op aanwezigheid van in gebruik zijnde nesten is dan veel kleiner.

Van een aantal soorten vogels is de broedplek jaarrond beschermd, dus ook als er op dat moment geen gebruik van wordt gemaakt. Het gaat hierbij om soorten die of zelf moeilijk een nest kunnen maken of hun nest jaarrond gebruiken, zoals de huismuis, roofvogelsoorten en diverse soorten uilen.

Op en nabij het landgoed zijn diverse soorten waargenomen met een jaarrond beschermd nest, zoals buizerd, boomvalk en sperwer. Bij het veldbezoek werden soorten met een jaarrond beschermd nest niet waargenomen, maar de aanwezigheid van deze soorten is niet uitgesloten. Zo zijn er diverse dichtere naaldbosjes aanwezig op het landgoed, waar bijvoorbeeld de sperwer graag in broedt. Bij het veldbezoek werden geen huismussen gehoord, maar het is niet helemaal uitgesloten dat de soort toch een broedlocatie heeft bij één van de gebouwen. Ook uilen zouden een broedplaats kunnen hebben in gebouwen of in bomen op het landgoed. Nabij het landgoed worden diverse soorten uilen waargenomen (waarneming.nl).

Reptielen en Amfibieën

Bij het brononderzoek werden geen waarnemingen aangetroffen van beschermde soorten. Ook bij het veldbezoek werden geen beschermde reptielen of amfibieën gevonden. In de winter zijn deze soorten echter in winterrust.

In dit deel van het rivierengebied kunnen de poelkikker, de kamsalamander en de heikikker voorkomen (Creemers en van Delft 2009). Overige beschermde soorten amfibieën zijn hier niet te verwachten. Op het landgoed is open water aanwezig, waarvan het niet op voorhand is uit te sluiten dat dit voortplantingswater vormt voor één van deze beschermde soorten.

Van de beschermde soorten reptielen zou alleen de ringslang in deze omgeving voor kunnen komen (Creemers en van Delft 2009). Struweel, bos, sloten, poelen, vennen en ruig grasland

Vissen

In de omgeving van het landgoed komt de beschermde soort kleine modderkruiper (Ff-wet tabel 2) voor (Kessel en Kranenburg 2012). Het is goed mogelijk dat deze soort ook in de wateren op het landgoed aanwezig is.

Dagvlinders en libellen

Aanwezigheid van beschermde dagvlinders en libellen is zo goed als uitgesloten, op basis van het aanwezige biotoop en het verspreidingsbeeld van de beschermde soorten.

Overige soorten

Aanwezigheid van beschermde soorten uit andere soortgroepen dan hierboven genoemd is uit te sluiten.

5.3 Natuurbeschermingswet 1998 (Natura 2000)

Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied is het gebied Rijntakken, op meer dan 3 kilometer van het plangebied (zie afbeelding 18). Vanwege deze grote afstand tot het Natura 2000-gebied, de aard van de voorgenomen ontwikkelingen en vanwege de ligging van bebouwing tussen het plangebied en het Natura 2000-gebied zijn negatieve effecten op de instandhoudingdoelstellingen van dit Natura 2000-gebied uitgesloten.

Afbeelding 18 : Ligging van plangebied ten opzichte van het Natura 2000-gebied (in geel)

5.4 Gelders Natuurnetwerk

Een groot deel van het plangebied, met name de bosgebieden vallen binnen het Gelders Natuurnetwerk. Een deel rondom het landhuis en enkele paden, behoren tot de Groene Ontwikkelingszone (afbeelding 19). Het landgoed zal zijn typische landschapskarakter behouden en er zal in die zin geen sprake zijn van een bestemmingswijziging of functieverandering binnen het GNN. De ontwikkelingen binnen het GO zijn kleinschalig en worden ingepast binnen het natuurlijk landschappelijk karakter van het landgoed. De kernkwaliteiten zullen hierdoor niet (significant) worden aangetast.

Afbeelding 19. Ligging van het plangebied (in rood) binnen het Gelders Natuur Netwerk

6 Conclusies en aanbevelingen

Flora- en faunawet

Flora

In het noordoosten van het landgoed komt de beschermde soort daslook (Ff-wet tabel 2) voor. Planten van deze soort dienen bij werkzaamheden te worden ontzien en mogen niet worden beschadigd. Het is niet uitgesloten dat op andere locaties op het landgoed beschermde soorten planten aanwezig zijn. Beschermde soorten worden niet verwacht op de graslandpercelen ten westen van het landhuis, waar een aantal ontwikkelingen zijn voorzien (afbeelding 3). Hiervoor is dit grasland te rijk aan nutriënten. Maar het is niet uit te sluiten dat beschermde soorten aanwezig zijn in de bosranden, bossen en langs wegen en paden op de overige delen van het landgoed. Wanneer hier ontwikkelingen zijn voorzien, zoals het aanbrengen van verharding, het verwijderen van beplanting of het verbreden van paden, bevelen wij u aan deze locaties in het voorjaar-zomer te laten controleren op de aanwezigheid van beschermde plantensoorten.

Broedvogels

Het landgoed wordt in de broedtijd gebruikt door vogels om te broeden. Broedplaatsen/nesten van vogels zijn zwaar beschermd tijdens de broedperiode (in ruime zin). Het is sterk aan te raden om op plekken waar broedende vogels aanwezig kunnen zijn, zoals bosschages, bos en bomen, de werkzaamheden plaats te laten vinden buiten de periode van 15 maart -15 juli om verstoring van broedende vogels te voorkomen. Eventuele broedgevallen die plaats vinden buiten de informele broedtijd van 15 maart tot 15 juli tijd zijn overigens evengoed beschermd, maar de kans daar op is veel kleiner.

Het is verder niet uit te sluiten dat er op het landgoed ook enkele vogelsoorten aanwezig zijn waarvan het nest jaarrond is beschermd. Als werkzaamheden zijn voorzien aan bos en bomen bevelen wij u aan om eerst een nadere controle uit te voeren naar de aanwezigheid van vogelsoorten met een jaarrond beschermd nest. Daarnaast bevelen wij u aan om een nadere controle uit te voeren naar de aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten, van uilen en huismus, in de aanwezige bebouwing.

Vleermuizen

Het landgoed vormt waarschijnlijk leefgebied van diverse soorten vleermuizen. Deze dieren kunnen aanwezige bebouwing en holten in bomen gebruiken als verblijfplaats. Deze verblijfplaatsen zijn beschermd (Ff-wet tabel 3). Om te voorkomen dat bij werkzaamheden verblijfplaatsen van vleermuizen worden verstoord bevelen wij u aan om geen bomen met holten te vellen. Mocht het toch nodig zijn bomen met holten te vellen dan dient eerst vastgesteld te worden dat deze holten geen verblijfplaats vormen voor vleermuizen, om zo overtreding van de Flora- en faunawet te voorkomen.

Verder bevelen wij u aan om een nadere controle uit te voeren op de aanwezigheid van vleermuisverblijfplaatsen in de bebouwing waar werkzaamheden zijn voorzien, om zo verstoring van mogelijke verblijfplaatsen in bebouwing te voorkomen.

Grondgebonden zoogdieren

Mogelijk vormt het landgoed onderdeel van het leefgebied van de das, maar een verblijfplaats van deze soort is op het landgoed niet aanwezig. Van de voorziene werkzaamheden aan bebouwing zijn effecten op mogelijk aanwezige dassen en op leefgebied van dassen niet te verwachten. Wanneer grootschalige ingrepen of veranderingen aan de natuurlijke begroeiing op het landgoed zijn voorzien, is het aan te bevelen nader onderzoek te doen naar de rol die het

landgoed vervult voor deze soort, om zo verstoring van het leefgebied van deze soort te voorkomen.

Op het landgoed komen vermoedelijk eekhoorns voor. Bomen met eekhoornnesten dienen bij werkzaamheden zoveel mogelijk te worden ontzien. Mocht het toch nodig zijn dergelijke bomen te vellen dan dient dit op zorgvuldige wijze te gebeuren en buiten de voortplantingstijd van deze soort, om overtreding van de Flora- en faunawet te voorkomen.

Reptielen en amfibieën

Van de voorziene werkzaamheden aan gebouwen zijn negatieve effecten op beschermde soorten amfibieën of reptielen niet te verwachten.

Wanneer werkzaamheden zijn voorzien aan wateren ,is het aan te bevelen eerst onderzoek uit te voeren naar het rol van deze wateren voor beschermde soorten amfibieën om overtreding van de Flora- en faunawet te voorkomen. Het is namelijk niet uitgesloten dat deze wateren voortplantingsbiotoop vormen voor beschermde soorten amfibieën. Verder is het mogelijk dat beschermde amfibieën het landgoed gebruiken als plek om te overwinteren. Wanneer werkzaamheden zijn voorzien waarbij de (bos-) bodem op grote schaal wordt verstoord raden wij u aan uit te zoeken of beschermde amfibieën overwinterend te verwachten zijn op deze locaties. Als alternatief kunt u ook op voorhand buiten de overwinteringsperiode van amfibieën werken (globaal de periode november – maart) om zo verstoring van overwinterende beschermde amfibieën uit te sluiten.

Vlinders en libellen

Aanwezigheid van beschermde vlinders en libellen is zo goed als uit te sluiten.

Vissen

Van de voorziene werkzaamheden aan gebouwen zijn negatieve effecten op beschermde vissoorten niet te verwachten.

Wanneer werkzaamheden zijn voorzien aan wateren en de aanwezige kleine vijver ,is het aan te bevelen eerst onderzoek uit te voeren naar het rol van deze wateren voor beschermde soorten vissen en met name de kleine modderkruiper. Het is te verwachten dat deze soort aanwezig is in het water op het landgoed.

Overige

Aanwezigheid van beschermde soorten uit andere soortgroepen dan hierboven genoemd is uit te sluiten.

Natura 2000

Het is uitgesloten dat de voorziene werkzaamheden leiden tot negatieve effecten op Natura 2000 gebieden in de omgeving.

Gelders Natuurnetwerk

Een groot deel van het plangebied, met name de bosgebieden vallen binnen het Gelders Natuurnetwerk. Een deel rondom het landhuis en enkele paden, behoren tot de Groene Ontwikkelingszone (afbeelding 19). Het landgoed zal zijn typische landschapskarakter behouden en er zal in die zin geen sprake zijn van een bestemmingswijziging of functieverandering binnen het GNN. De ontwikkelingen binnen het GO zijn kleinschalig en worden ingepast binnen het natuurlijk landschappelijk karakter van het landgoed. De kernkwaliteiten zullen hierdoor niet (significant) worden aangetast.

Gebruikte literatuur en bronnen

Literatuur

Creemers, R. C. M. van Delft, J. C. W. 2009. De amfibieën en reptielen van Nederland. Nederlandse fauna 9. Stichting Ravon. 476pp.

Van Kessel, N. Kranenbarg, J. 2012. Vissenatlas Gelderland.

Zoogdiervereniging 2008. Verspreidingsonderzoek Nederlandse zoogdieren.

Internetbronnen

ags.prvgld.nl

www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/

www.telmee.nl

www.waarneming.nl

